

1. תלמוד בבלי מסכת בבא מציעא דף עה עמוד ב

משנה... רבי שמעון אומר: יש רבית דברים; לא יאמר לו דע כי בא איש פלוני ממקום פלוני...
גמרא. תניא, רבי שמעון בן יוחי אומר: מנין לנושה בחבירו מנה, ואינו רגיל להקדים לו שלום שאסור להקדים לו שלום - תלמוד לומר נשך כל דבר אשר ישך - אפילו דיבור אסור.

2. תלמוד ירושלמי (וילנא) מסכת בבא מציעא פרק ה הלכה ח

רבי עקיבה אומר קשה הרבית שאף הטובה רבית. הרי שאמר ליקח לו ירק מן השוק אף על פי שנתן לו מעותיו הרי זה רבית. רבי שמעון אומר קשה הרבית שאף שאילת שלום רבית לא שאל לו שלום מימיו ועל שלוה ממנו הקדים לו שלום הרי זה רבית.

3. שו"ת הריב"ש סימן קמז

ובנדון זה נמי, אף על פי שמוכר אדם חובו בפחות, כשאין שם הלואה אלא מכירת חוב לבד, אבל כשיש שם הלואה גמורה, והרבית הוא במכירת חוב זה, ודאי רבית גמורה היא; ואיך לא? והלא אפילו להקדים לו שלום אם אינו רגיל אסור, מדכתיב: נשך כל דבר אשר ישך, אפי' דבור אסור (שם) /ב"מ/ עה:). וכ"ש זה, שמתחלה נתחייב לו בחצר בקרן וברבית, ואח"כ פרע לו הרבית בהרשאה על השנשא"ל.

4. ספר התרומות שער מו חלק ג אות יג

וכן אסרו חכמים שלא יאמר המלוה ללוה דע אם בא איש פלוני ממקום פלוני.

5. חכמת אדם שער משפטי צדק כלל קלא

יא ואפילו רבית דברים אסור כיצד אם לא היה רגיל להקדים לו שלום אסור להקדים לו ולא יאמר לו הודיעני אם בא איש פלוני ממקום פלוני וכיוצא בו ואסמכוהו אקרא כל דבר אשר ישך אפילו דיבור (סעיף י"א וי"ב):

6. תוספות מסכת קידושין דף ח עמוד ב

צדקה מנין - וא"ת איכא צדקה ממה שיחזיר לו לשכב עליו וי"ל דדייק מדכתיב (דברים כד) ושכב בשלמתו וברכך ואי לא הוי קונה ליה א"כ כשמברכו העני הוי ליה רבית דברים ויש מפרשים דלא מיקרי צדקה אלא הנותן משלו כמו צדק משלך ותן לו (ב"ב פח:).

7. קובץ שעורים קידושין אות עז

מבואר מדבריהם דרבית דברים אסור מדאורייתא, וקשה דאפילו נימא דהברכה שוה פרוטה למלוה אכתי הא הוי תרבית בלא נשך שאין הלוח חסר כלום, ויותר קשה דלא הויא רבית קצוצה שלא קצץ בשעת הלואה ע"מ שתברכני.

8. תוספות יום טוב מסכת בבא מציעא פרק ה משנה י

נראה בעיני שהם דברי הלוח למלוה שמודיעו שבא איש פלוני וכו'. וכל לא יאמר דמתניתין בלוה הם אמורים. ואיירי שמבשרו בכך והיינו דתנן דע... אפילו דבור אסור. אבל הטור סימן ק"ס כתב וז"ל ולא יאמר המלוה ללוה הודיעני אם בא איש פלוני וכו'. ונראה שגירסתו היתה דע אם וכו' ומפרש מלת דע כלומר שיחקור וידע להודיע לו אם בא וכו'. וגם גרסת הרמב"ם הוא דע אם בא וכו'. ומפרש על המלוה. שכ"כ בפ"ה מה"מ [ה"ב]. המלוה את חבירו לא יאמר לו דע אם בא וכו'. כלומר שתכבדו ותאכילו ותשקהו כראוי. ע"כ. והקשה ב"י וכי זה רבית דברים והרי ממון מחסרו. ותיירך דר"ש תרתי קאמר. חדא. דיש רבית דברים. כלומר שלא יקדים לו שלום או דברי כבוד יותר ממה שהיה עושה קודם שהלוהו. ותו קאמר דלא יאמר לו דע אם בא וכו'. דסלקא דעתך דאמינא כיון שאינו מהנה למלוה כלל וגם לא התנה כן מעיקרא שרי. קמ"ל. ע"כ. ושוב מצאתי בנוסח משנה שבירושלמי דגרס דע אם בא:

9. תפארת ישראל - יכין מסכת בבא מציעא פרק ה משנה י

(עח) פלוני. ר"ל שהלוה מבשרו להמלוה שבא פלוני, וכ"ש כשאמר לו המלוה שיבשרו כן, ודוקא בשלא היה עושה כן אם לא הלוהו [שם ז']:

10. תלמוד בבלי מסכת בבא מציעא דף סד עמוד ב- סה עמוד א

משנה. המלוה את חבירו לא ידור בחצרו חנם, ולא ישכור ממנו בפחות מפני שהוא רבית. גמרא. אמר רב יוסף בר מניומי אמר רב נחמן: אף על פי שאמרו הדר בחצר חבירו שלא מדעתו - אינו צריך להעלות לו שכר, הלוהו ודר בחצרו - צריך להעלות לו שכר. - מאי קא משמע לן? תנינא: המלוה את חבירו לא ידור בחצרו חנם, ולא ישכור ממנו בפחות - מפני שהוא רבית! - אי ממתניתין הוה אמינא: הני מילי - בחצר דקיימא לאגרא, וגברא דעביד למיגר. אבל חצר דלא קיימא לאגרא, וגברא דלא עביד למיגר - אימא לא, קא משמע לן. איכא דאמרי, אמר רב יוסף בר מניומי אמר רב נחמן: אף על פי שאמרו הדר בחצר חבירו שלא מדעתו - אינו צריך להעלות לו שכר, הלוהו ודור בחצרו - צריך להעלות לו שכר. מאן דאמר הלוהו - כל שכן הלוהו, ומאן דאמר הלוהו - אבל הלוהו לא. מאי טעמא? כיון דמעיקרא לאו אדעתא דהכי אוזפיה - לית לן בה. רב יוסף בר חמא תקיף עבדי דאינשי דמסיק בהו זוזי ועביד בהו עבידתא. אמר ליה רבא בריה: מאי טעמא עביד מר הכי? - אמר ליה: אנא כרב נחמן סבירא לי, דאמר רב נחמן: עבדא נהום כריסיה לא שוי. אמר ליה: אימור דאמר רב נחמן - כגון דארי עבדיה, דמרקיד בי כובי, עבדי אחריני מי אמר? - אמר ליה: אנא כי הא דרב דניאל בר רב קטינא אמר רב סבירא לי, דאמר: התוקף עבדו של חבירו ועשה בו מלאכה - פטור, דניחא ליה דלא נסתרי עבדיה. - אמר ליה: הני מילי - היכא דלא מסיק ביה זוזי. מר, כיון דמסיק בהו זוזי - מחזי כרבית. דאמר רב יוסף בר מניומי אמר רב נחמן: אף על פי שאמרו הדר בחצר חבירו שלא מדעתו - אינו צריך להעלות לו שכר, הלוהו ודר בחצרו - צריך להעלות לו שכר. - אמר ליה: הדרי בי.

11. תוספות מסכת בבא מציעא דף סד עמוד ב

והשתא קשה דאדם שמלוה לחבירו וכי אסור לעשות לו שום טובה שבעולם לא מיבעיא דברים שאין רגילות להשאיל חנם כגון בית או סוס וכיוצא בהן דאסור להשאיל למלוה אפילו הוא אוהבו כל כך דבלאו הכי היה משאיל אלא אפילו דברים שרגיל להשאיל חנם לאחרים שאין רגילות ליטול שכר מהם יהא אסור דומיא דחצר דלא קיימא לאגרא וגברא דלא עביד למיגר דמסיק דאסור?

• וי"ל דדוקא במילי דפרהסיא ואוושא טובא אסר הכא כולי האי כגון לדור בחצירו ולתקוף בעבדו אבל להשאיל כליו או סוסו מותר כיון דבלאו הכי נמי הוה משאיל לו ודיקא נמי דנקט במתני' חצירו ולא נקט ולא ישכיר את כליו או בהמתו בפחות

• ועוד י"ל דדוקא לדור שלא מדעת חבירו אסור בכל ענין אפי' בחצר דלא קיימא לאגרא וגברא דלא עביד למיגר דכיון שלא ברשות עושה נראה דעל המלוה סומך שבשבילו יסבלו הבעלים אבל מדעתו לא אסור אלא בדבר שלא היה עושה לזה למלוה בלא הלואה דומיא דהקדמת שלום דסוף פרקין (ד' עה:): שאין אסור אלא באותו שלא היה רגיל מקודם לכן

12. תוספות מסכת גיטין דף כ עמוד ב

ונראה לפרש דנראה לגמרא דמסתמא כיון שהיה מלוה לכל בני העיר גם הם היו עושים לו טובה ונותנים לו במתנה או מוכרים לו שדות דפעמים שלא היו קנויין לו אלא בשטר כגון שדי נתונה לך או מכורה לך וגם השטרות האלו היה כותב אותם ואחרים חותמים.

13. תוספות מסכת בבא קמא דף צז עמוד א

י"ל דכל היכא דקודם הלואה היו אוהבים זה את זה שהיו משאילין חצר זה לזה אם היו צריכין מותר להשאיל אף לאחר הלואה

14. הגהות אשרי מסכת בבא מציעא פרק ה סימן עט

** אם לא היה רגיל קודם הלואה להקדים לו לכך כל דבר שלא היה רגיל לעשות תחלה ועכשיו עושהו אסור אפילו דבר שזה נהנה וזה אין חסר ואם היה רגיל אפילו זה נהנה וזה חסר מותר. פרי"י מהר"ח:

15. חידושי הריטב"א מסכת בבא מציעא דף סד עמוד ב

וי"ל דשאני חצר דאע"ג דלא קיימא לאגרא אין דרך בני אדם להשאיל חצרם זה לזה בחנם, משא"כ בשאלת כלים וכיוצא בו שבני אדם נוהגים לשאול ולהשאיל ולתת וכל מידי דבלאו הלואה זו לא היו מקפידים הלוח עם המלוה הרי זה מותר לכתחלה, וכן כתבו בתוספות.

16. רא"ש מסכת בבא מציעא פרק ה

א"כ המלוה צריך לזהר הרבה שלא יקבל (המלוה) שום טובת הנאה מן הלוח אפי' דברים שהיה עושה לו בלא הלואה. ואפילו בדבר שאין הלוח חסר כלום. וי"ל דלא קאסר הכא אלא דברים של פרהסיא כגון לדור בחצירו ולהשתמש בעבדו דאוושא מילתא. אבל להשאיל כליו או בהמתו מותר כיון דבלאו הכי היה משאילו.

17. ים של שלמה מסכת בבא קמא פרק ט סימן יא

כי פשיטא, אם אינו יודע לכל, שמקודם היה קוראו לס"ת, או היה מקודם מכבדו במצות. כגון שהוא מחותנו, או הוא למדן מופלג, או שאר שייכות, אסור. אף על פי שהוא יודע בעצמו, שבלאו הלואה נמי עביד ליה. אפילו הכי מאחר שאוושא מילתא כבר, ודומה לבית ועבד, דאסור. אם לא שידוע לכל שלא מחמת הלואה עביד. כגון שהיה רגיל להשאיל לו מתחילה, כדפרישית לעיל סימן ט', ואין לחלק בקריאה לס"ת, דאין כאן שום טובה. מאחר שבלאו הכי יכול לענות אמן, וגדול העונה אמן יותר מן המברך (ברכות נ"ג ע"ב) כמו שחילקנו בפרק החובל סימן (כ"ו) [ס']. ה"מ לעניין שכר ברכה. דלא גבי ממנו מידי, אם מנעו מקריאת התורה, דליכא כאן תשלומין. מאחר שיכול לענות אמן, אבל קריאת ס"ת לא גרע מריבית דברים, ושאר חניפות. דהא סוף סוף כבדו בזה, שהוא הדרת מלך. וקריאת ס"ת קונין האידנא בדמים. וכל אחד מקדים עצמו לכך. מה שאין כן באמן. על כן נראה שירא שמים ידקדק בדברים אלו מאוד, אם רצונו להיות זוכה ליום התחייה:

18. ש"ך על שולחן ערוך יורה דעה הלכות רבית סימן קסו סעיף א

א לא יעשה מלאכה כו' - דוקא הני שהן דברים של פרהסיא אסור אבל להשאילו כליו או בהמתו וכה"ג מותר אם היה משאילו בלאו הכי כיון שעושה אותו מדעת הלוח כדלעיל סי' ק"ס ס"ז וכו' הפוסקים וכו' עוד הרא"ש שיי"מ היכא דידוע שקודם ההלואה היו אוהבים זא"ז כ"כ שהיו משאילים חצר זה לזה אם היו צריכים מותר להשאיל גם לאחר הלואה ואינו אסור רק בסתם בני אדם וכ"כ המרדכי ושאר פוסקים ומדברי מהרש"ל פ' הגוזל עצים סי' ט' נראה דלא שרי בכה"ג אלא דברים שאינן של פרהסיא כגון השאלת בהמה וכלים ע"ש וכתב עוד מהרש"ל שם סי' י"א מי שלוח מחבירו אינו רשאי לכבדו במצוה כגון לקרותו לס"ת או לקנות לו גלילה אף על פי שהוא יודע בעצמו שבלאו הלואה נמי עביד ליה אפ"ה מאחר שאוושא מלתא דומא לבית ועבד דאסור אם לא שידוע לכל שלא מחמת הלואה קא עביד וע"ש:

19. רבינו יהונתן מלוניל על הרי"ף מסכת בבא מציעא (לפי דפי הרי"ף) דף מה עמוד א

[בבא - מציעא עה ב/ו] ואינו רגיל להקדים לו שלום, מרב גדלו וגבורתו ועכשיו שלוח ממנו הוא מכבדו אסור דשכר מעותיו עומד ונוטל שהוא היה נותן עשר דינרין או יותר כדי שישאל לו בשלומו כל עת שימצאהו.

20. בית יוסף יורה דעה סימן רמב

טז (א), יז ומ"ש ולא יתן שלום לרבו ולא יחזיר לו שלום כדרך שאר העם וכו'. בפרק תפילת השחר (ברכות כז:): תניא ר' אליעזר אומר המתפלל אחורי רבו והנותן שלום לרבו והמחזיר שלום לרבו גורם לשכינה שתסתלק מישראל. ופירש רש"י שלום לרבו כשאר כל אדם שלום עליך ולא אמר שלום עליך רבי. וכך הם דברי הרמב"ם (ת"ת פ"ה ה"ה) ומפרש דלהחזיר לו שלום צריך לומר לו שלום עליו רבי ומורי. וה"ר יונה (יח: ד"ה והנותן) פירש הנותן שלום לרבו רצה לומר שמקדים לו שלום ואין לתלמיד להקדים לו שום דיבור מרוב המורא וכן אמרו (שבת פט.) כלום יש עבד שמקדים שלום לרבו ומה שאמרו בהרבה מקומות (נזיר כ:): כדי שאלת שלום תלמיד לרב אינו רוצה לומר אלא כדי חזרת שלום לתלמיד לרב עכ"ל. וגם הגהות מיימון (שם אות ח) כתבו דהכי איתא בירושלמי (ברכות פ"ב ה"א) נהיגין דלא שייילי זעירא בשלמא דרבא. והרא"ש (ברכות פ"ד ס"ה) כתב בירושלמי משמע דתלמיד אינו נותן שלום לרבו כלל מיהו בגמרא דידן אמרינן תוך כדי דיבור כדי שאלת תלמיד לרב עכ"ל:

21. תלמוד בבלי מסכת ברכות דף יד עמוד א

אמר רב: כל הנותן שלום לחבירו קודם שיתפלל - כאילו עשאו במה, שנאמר: חדלו לכם מן האדם אשר נשמה באפו כי במה נחשב הוא, אל תקרי במה אלא במה. ושמואל אמר: במה חשבתו לזה ולא לאלוה. מתיב רב ששת: בפרקים - שואל מפני הכבוד ומשיב! תרגמה רבי אבא: במשכים לפתחו.

22. רמב"ם הלכות מלוה ולוה פרק ה הלכה יב

מי שלוה מחבירו ולא היה רגיל מקודם להקדים לו שלום, ואצ"ל שיקלסו בדברים או ישכים לפתחו שנאמר נשך כל דבר אפילו דברים אסורים, וכן אסור לו ללמד את המלוה מקרא או גמרא כל זמן שמעותיו בידו אם לא היה רגיל בזה מקודם שנא' נשך כל דבר.

23. שולחן ערוך יורה דעה הלכות רבית סימן קס

סעיף יא: אם לא היה רגיל להקדים לו שלום, אסור להקדים לו.

סעיף יב: לא יאמר לו: הודיעני אם בא איש פלוני ממקום פלוני. הגה: וכן שאר רבית דברים בעלמא, אסור. (טור). ואפילו לטובת הנאה בעלמא, כמו שיתבאר בסוף הסימן. אסור לקדש אשה בהנאת מלוה, כגון שהיא חייבת לו ומרויח לה הזמן כדי שתתקדש לו (גמרא פ"ק דקדושין).

24. ט"ז על שולחן ערוך יורה דעה הלכות רבית סימן קס סעיף יב

(ה) לא יאמר לו הודיעני. - פירוש שבזה שמצוה עליו והוא נכנע לו הוה רבית דברים וברמב"ם כ' דע אם בא איש פלוני כו' כמו שהביא ב"י ונדחק לפרש דלפי זה תרי מלין הוויין והך לא יאמר יהיה טעמו דה"ל רבית ממון ואף על גב דלא מהנה המלוה פי' מכיסו של לוח וגם לא התנה כו' וק"ל דהא במשנה שם וגם ברמב"ם לא הביאו דין זה רק ברבית דברים ונ"ל לדקדק עוד למה נקט הרמב"ם שמכבדו ומאכילו ולא אמר שתתן לו איזה סך מעות וגם למה זכר איש ממקום פלוני כל זה הוא שלא לצורך ע"כ נ"ל דהעיקר בזה שודאי דרך עולם לכבד אכסנאי באכילה כדי שאם יבוא הוא שם יחזור ויכבדו או שעושה כן מצד גמילות חסד וכאן שבא המלוה להזהיר הלוח שיעשה כן אף על פי שהוא היה עושה כן מעצמו ואין כאן רבית ממון מ"מ מה לו לזה שיצווהו על זה אלא ודאי סומך על שהוא לוח והוה רבית דברים שמצוה עליו דברים בשביל ההלואה:

שולחן ערוך הרב יורה דעה הלכות רבית והלכות עסקא סעיף ט

ואפילו לדבר דבור טוב בשביל ההלואה או בשביל הרחבת זמן אסור כגון להקדים לו שלום אם לא היה רגיל מתחלה להקדים לו ואין צריך לומר לקלסו בפניו או להודות ולהחזיק לו טובה או לברכו בפניו על שהלוהו או על שהרחיב לו זמן שנאמר נשך כל דבר אשר ישך אפילו דבור אסור. ואם צריך לבקש ממנו שילוהו או שירחיב לו זמן יבקש בדברי תחנונים בלבד ולא בדברי שבח וקילוס או חניפות דברים אחרים:

25. ש"ת אגרות משה יורה דעה חלק א סימן פ

אם מותר ליתן תודה בספרו שמדפיס למי שהלוו לו כסף להדפסת ספרו. י"ב אדר ראשון ת"ש. מע"כ ידידי הרה"ג מהר"ר בן ציון אייזענשטאדט שליט"א.

נראה לע"ד שבלשון תודה כמו שאסור לומר להמלוה עבור הלואתו מדין רבית דברים אסור גם לכתוב ולהדפיס אבל יכולין לכתוב בלשון הודעה שיתברך מן השמים, כי הא זה אמת שיתברך בזכות מצותו הגדולה ונמצא שהוא רק הודעה וספור דברים בעלמא שודאי מותר לפרסם איך שלוה מפלוני סך כך וכך אף אם יהיה מזה להמלוה הנאה ממה שנתפרסמו חסדיו כי מצוה לפרסם עושי מצוה אם אין מקפידין להסתיר לכן גם בכתב ודפוס רשאים לפרסם לכתוב בנוסח כזה: ברכה נתונה מהש"ת לפלוני הגומל חסד והלוה להדפסת הספר כך וכך או דוגמא של נוסח זה. שלשון כזה הוא רק הודעה וספור דברי אמת שיש ברכה מהש"ת לפלוני שגמל חסד בהלואתו. משה פיינשטיין.

26. ש"ת אגרות משה יורה דעה חלק ג הלכות רבית סימן קסו הערה נ"א.

הש"ך בסוף ס"א הביא ממהרש"ל ביש"ש ב"ק פ' הגוזל קמא סימן י"א דמי שלוה מחברו אינו רשאי לכבדו במצוה כגון לקרותו לס"ת או לקנות לו גלילה ... ולכן כשהוצרך המלוה לעשות לו הטובה והמצוה להלוותו הרי אף שעשה זה בשביל המצוה ואהבת החסד הוצרך להאמינו, ודאי נעשה לו ידיו ואוהב בשביל זה, וכ"ש שהיה מלוה לכל בני הכפר שעושה טובות לכל נעשים אינשי ידידיו ואוהביו בשביל מדותיו הטובים, וזה הוא דבר המותר שיעשה הלוח להמלוה ידידו ואוהבו בשביל זה, וגם נראה שמחוייב להעשות לו ידיד ואוהב אף אם אינו איש המלוה לכל דהא איסור גדול הוא להיות כפוי טובה שאף מאוה"ע תובעין זה, שלכן מה שדרך אוהבים וידידים ליתן זה לזה מותר ליתן להמלוה שנעשה ג"כ ידידו ואוהבו. ול"ד להקדמת שלום שאין זה ענין לידידות ואהבה אלא ענין כבוד למי שמחזיקו גדול ממנו וכיון שעד עתה לא הקדים לו שלום ולא החזיקו לגדול ממנו הוי זה שנותן לו כבוד להקדים לו שלום ענין רבית דברים

27. ש"ת מנחת שלמה חלק א סימן כז

כתבו האחרונים דה"ה נמי שלא יאמר הלוח למלוה "תודה", ורבים נוהגים משום כך לומר במקום זה "תזכו למצוות" ולענ"ד לא יפה הם עושים כי תזכו למצוות הוא ממש ברכה והיינו רבית דברים כמו"ש התוס' בקדושין ח' ע"ב בד"ה צדקה, ואילו אמירת תודה חושבני דאין בזה שום איסור... אמירת "תודה" אינה אלא כאילו המלוה מתנה עם הלוח שלא יהא כפוי טובה לשום אדם ואף גם למלוה ברור הדבר שחלילה להלוח להיות ככופר בטובתו שעשה לו המלוה וחייב שפיר להחזיק לו טובה, וליתן לו זכות קדימה בדבר שהוא אינו חסר וגם אינו גורם למלוה ריוח של ממון, וגם מותר הלוח ליתן מתנה למלוה עבור זה שהלוהו אם המלוה לא ידע כלל שהלוח הוא הנותן, ומה שאסור להקדים שלום היינו מפני שהוא ברכה, וכן מה שאסור לומר לו הודיעני וכו' היינו מפני שטורח עבורו, או כמו"ש שם הט"ז מפני שבזה שמצוה עליו והוא נכנע גרע טפי. ועיין בזה בדר"ת בסי' ק"ס אות פ"ז פ"ח מה שהביא מס' מרבה תורה וערך שי ולא נחית לכל מה שכתבנו.

28. הערה במהודרה החדשה

ובמכתב לחכ"א כתב רבינו זצ"ל שמיד לאחר שפירסם הדברים בירחון "מוריה" נודע לו משו"ע הרב הנ"ל, ומרות שמסברא היה נראה לו שצריך להודות למלוה, אעפ"כ הוסיף מיד על גליון הירחון הנ"ל שהוא חוזר ממה שכתב מפני ההלכה שבשו"ע הרב, וביקש רבינו זצ"ל

להוסיף הדברים כשהודפסו הדברים במנחת שלמה כאן, והמעתיק לא הרגיש בזה והצטער רבינו זצ"ל על זה. ובסוף המכתב כתב שהוא תקוה לתקן בעה"י את זה. ובזה עשינו רצון רבינו זצ"ל שציוה לתקן הדברים

29. ארחות רבנו חלק ד' עמ' סה (חזון איש)

כשמרן החזון"א צוק"ל הלוח לי הסכום הנ"ל אמר לי אסור לך לומר יישר כח משום דהוי רבית דברים

30. דף על הדף בבא מציעא דף עה עמוד ב

כתב בארחות צדיקים (שער החנופה) שמותר לו להלוה להחניף להמלוה כדי שלא יחלצנו. וקשה הא יש כאן משום רבית דברים. ותירץ בספר ברית יהודה (פרק י"א או"ק ס"ה) דהתם איירי רק לענין שלא ילחץ אותו, אבל כדי שירחיב לו זמן להדיא אסור.

31. Patronage <http://www.pbs.org/empires/romans/empire/order.html>

Roman society also involved a system of patronage. Members of the upper classes – the patroni – offered protection to freedmen or plebeians, who became their "cliens." Patronage might consist of money, food, or legal help. Traditionally, any freed slaves became the cliens of their former owner. In return, patroni received respect and political favors. During the empire, cliens were required to offer daily greetings to their patroni, and the number of these greeters helped determine social status

32. <http://www.businesshalacha.com/en/newsletter/ribbis-devarim-saying-thank-you>

On the other hand, many poskim contend that Shulchan Aruch Harav's restriction does not include expressions of thanks that conform with customs of etiquette. In our time, saying "thank you," or a similar expression of appreciation is a simple form of etiquette and is permitted. The restriction is limited to giving thanks and expressing appreciation in a manner that goes beyond the minimal standards of etiquette. This is especially true in our time when people say "thank you" for all sorts of minor things, and the "thanks" does not imply importance like greeting the lender first, which Chazal ruled was prohibited. For example, customers who make a small purchase will say "thank you" to the storeowner even though there is no more reason for the customer to thank the storeowner than there is for the storeowner to thank the customer since they both benefit from the transaction. Some poskim write that one could avoid the question by simply thanking the lender for his efforts rather than thanking him for the loan (Mishnas Ribbis 4:20).

However, it should be noted that one who borrows money from a community gemach may thank the treasurer, because the treasurer is not the lender and the prohibition applies specifically to a borrower/lender transaction. In contradistinction, when someone lends his own private money as a gemach, thanking him would be subject to the above dispute.

33. נשך כסף – ר' אלחנן פרי, פרק ב

- אמת ליעקב -	רבית דברים
1. פ"ה הלכה י"ב. 2. אגר"מ יו"ד ח"א סימן פ'. 3. עיין בספר מנחת שלמה סימן כ"ז שנראה מדבריו שאסור לומר "תזכה למצוות" כי הברכה שבזה היא תוספת למלוה והתיר "תודה", ואח"כ חזר בו מהיתר זה במנח"ש ח"ג. ובשם הגר"צ שאול כתבו להקל בכל זה (בספר רבית לאור ההלכה), וסברתו, שאין אמירות אלו בעלות חשיבות ולכן אין לאוסרם. וממור"ד הגר"ח פ' שייברג שליט"א שמעתי 4. כי גם האגר"מ שאסר כנראה דיבר בהבעת תודה בפירוט, ולא אמירת המילה תודה לבדה. ובספר ארחות רבינו כתב: כשמרן החזון"א זצ"ל הלוח לי וכו' אמר לי, "אסור לך לומר יישר כח משום דהוי רבית דברים". 5. ש"ע הרב.	א. כתב הרמב"ם: "מי שלוה מחבירו, ולא היה רגיל מקודם להקדים לו שלום, אסור להקדים לו שלום, ואין צריך לומר שיקלסו בדברים, (דהיינו אסור ללוה לשבת את המלוה), או ישכים לפתחו, שנאמר, נשך כל דבר אפילו דברים אסורים". יש שאסרו משום כך שהלוה יאמר לזה שהלוה, "תודה", "תזכה למצוות", "יישר כח" וכדומה. ויש שהתירו, ומשום שבזמנינו ברכות אלו הם שגרת לשון ונאמרות על כל פעולה שעושה אדם לחבירו. ולמעשה, יש להתיר אמירת "תודה" במקום הצורך.

34. שיווי ברכה יורה דעה סימן קס

ו. דין יא. אם לא היה רגיל להקדים לו שלום אסור להקדים לו שלום אסור להקדים לו שלום. דוקא בעוד שהמעות בידו, אבל אחר שפרע שרי, דלא סלקא דעתין דאם פעם אחת לוח ממנו יהיה אסור להקדים לו שלום כל ימיו, דזה דבר שאין לו שחר. הרב הגדול מהריק"ש בספר אהלי יעקב, מתשובותיו הנדפסות מקרוב סימן קכ"ו.

35. שולחן ערוך יורה דעה הלכות רבית סימן קס סעיף ו

אסור להקדים הרבית או לאחר אותו. כיצד, נתן עיניו ללוות ממנו והיה משגר לו דורון (ופירש בשביל שילוהו, (טור וכב"י ש"נ מרא"ש), או שהוא מתנה מרובה דמסתמא הוי כאילו פירש לו) (שם בשם סמ"ג) בשביל שילוהו זו היא רבית מוקדמת. לוח ממנו והחזיר לו מעותיו, והיה משגר לו דורון בשביל מעותיו שהיו בטלות אצלו, זו היא רבית מאוחרת ואם עבר ועשה כן, ה"ז אבק רבית.

36. פתחי תשובה על שולחן ערוך יורה דעה הלכות רבית סימן קס סעיף יב

(ח) רבית דברים - עיין בשאילת יעב"ץ ח"ב סימן מ"ז שכתב דאדם חשוב אסור לקבל מתנה ממי שהלוהו בעודו בעל חובו כיון דקיי"ל באשה כה"ג מקודשת ש"מ דין ממון יש בו דהו"ל כמתן מעות כ"ש לענין רבית דלא בעינן מעות שאפילו רבית דברים אסור. ומה נקרא אדם חשוב לענין זה היינו כל שאינו מקבל מתנה משום אדם זולת זה אם נזהר במעות צריך להיות נזהר במעות ואם אינו מקבל כל דבר אפילו מנות של מאכל ומשקה צריך הוא ליזהר גם כאן בכל. ע"ש: